

Umělečtí slévači pracují na insigniích VŠB-TUO

15.6.2023 - | Vysoká škola báňská - Technická univerzita Ostrava

Jak práce na nich probíhá, kde hledali inspiraci a čím se řetězy liší od těch původních?
Odpověděl Václav Merta.

Připravujete nové rektorské a děkanské řetězy. Kdo je autorem jejich návrhu a jak dlouho vlastně takový návrh vznikl?

Celý příběh s přípravou nových řetězů se začal psát už v roce 2019, kdy univerzita slavila výročí 170 let od založení, a při této příležitosti nás vedení univerzity po zkušenostech s výrobou pamětních medailí, plaket a desek oslovilo s tím, zdali bychom nebyli schopni vyrobit čestný rektorský řetěz pro pana prof. Čermáka, a my na to kývli. Vznikl tak vylehčený stříbrný řetěz, který byl ve svém návrhu inspirován reliéfem z průčelí budovy rektorátu – Prométheem od pana Gajdy. Čestný řetěz sklídl úspěch a zhruba další rok uzrávala myšlenka vyrobit v podobném duchu nové řetězy pro celou univerzitu. Početný tým našich studentů Uměleckého slévárenství pak přes rok pracoval na přípravě několika variant výtvarných návrhů řetězů i medaile, ze kterých byl vybrán finální návrh. Následovaly dlouhé měsíce úprav finálního návrhu, dimenzování velikosti jednotlivých dílů a prototypová výroba. Samotná realizace pak začala loni v létě, a v současnosti pracujeme na finalizaci posledních řetězů. Na celé výrobě se podílelo přes dvacet lidí, přičemž největší podíl na výsledném výtvarném návrhu mají naši dnes již absolventi Šimon Kielar, František Zlámal a Dominik Buzek.

Inspirovalo vás něco?

Z vizuálního hlediska určitě už zmíněný Gajdův Prométheus. Z hlediska proporcí a funkčních vlastností řetězů jsme se zase opírali o stávající řetězy a zkušenosti z výroby čestného řetězu.

Z čeho jsou řetězy vyrobeny a čím se liší?

Řetězy jsou vyrobeny z klenotnické slitiny stříbra Ag925. V rámci navrhování bylo jedním z požadavků všechny řetězy co nejvíce vizuálně sjednotit, tedy výraznější rozdíly ve výtvarném návrhu samotných řetězů nejsou. Nicméně v návrzích bylo počítáno s využitím barevných rozlišovacích prvků v podobě kamenů v barvách univerzity a jednotlivých fakult, které jsou zakomponovány do jednotlivých článků řetězu.

Pracuje se se stříbrem stejně, jako s bronzem, nebo je ta práce složitější?

Co se týče výroby odlitků, je to až na rozdíly v licích teplotách víceméně srovnatelné. Práce se stříbrem ale určitě má svá specifika. Oproti bronzu je trochu měkčí, takže se například o malinko lépe piluje a brousí, na druhou stranu to ale znamená, že se v něm může snadněji podařit udělat nechtěný vryp nebo nějakou část zdeformovat. Velký rozdíl je pak zejména ve způsobu opracování, které je kompletně ruční práce, a je třeba dávat pozor na sběr pilin, protože se jedná o drahý kov a každé smítečko je třeba zachytit a vrátit zpátky do oběhu. Velkou výhodou je pak možnost pájení, které je u bronzu daleko komplikovanější a výsledky nejsou zdaleka tak dobré.

Jak dlouho jste vyráběli jeden řetěz?

Celý proces je velmi zdoluhavý, zahrnuje výrobu a opracování všech odlitků, přípravu spojovacích

kruhů, kompletaci, povrchovou úpravu a osazování kameny. Na celé výrobě spolupracovala spousta lidí, a řada jednotlivých kroků probíhala zároveň, takže nejde úplně říct, že jeden řetěz bychom vyrobili například za měsíc. Ve výsledku se ale na jednom řetězu se vším všudy pohybujeme kolem 250 hodin práce.

Jak vlastně výroba řetězů probíhá? Předpokládám, že metoda je trochu jiná než například u plakety, stopy absolventa nebo pamětních medailí.

Jelikož jsme uměleční slévači, chtěli jsme co nejvíce využít naše řemeslo. Jednotlivé články řetězu a medaile jsou tak lité. Oproti bronzovým odlitkům pamětních medailí, plaket a desek, které odléváme do pískových forem, však používáme jinou metodu – tzv. odlévání na ztracený vosk neboli metodu vytavitelného modelu. Ta spočívá v přípravě modelů z vosku a forem ze sádry. Oproti pískovým formám je celý proces daleko složitější a časově náročnější. Navíc nejen sádrová forma, ale i samotné voskové modely jsou jednorázové, protože principem je zalití voskových modelů do sádry a následné vypalování formy, během kterého vosk vyteče a vznikne nám požadované dutina, do které následně můžeme odlévat kov.

Dá se výroba rektorských a děkanských řetězů přirovnat k výrobě šperků?

Ona to vlastně je výroba šperků. Pracujeme s klenotnickým stříbrem, požíváme zlatnické techniky a nástroje a výsledkem je ceremoniální řetěz, který já osobně považuji za šperk. Koneckonců i velká část studentů, kteří se na výrobě podílí, jsou stejně jako já vyučení zlatníci, a bez znalosti zlatnického řemesla by nové řetězy v této podobě vůbec nemohly vzniknout.

Když máte hotový řetěz, jak s ním dále pracujete?

Záleží, v jaké fázi považujete řetěz za hotový. Pro mě je jedním z nejdůležitějších milníků ve výrobě samotná kompletace řetězu. Když máme připraveny a opracovány odlitky jednotlivých článků řetězu je potřeba je všechny poskládat se spojovacími kruhy a segmenty přes kruhy. Vzhledem k tomu, že pro spojování používáme techniku tvrdého pájení v ohni, je celá tato operace velmi náročná a musí se dělat velmi opatrně, protože i při malé chybičce hrozí nenávratné poškození a celá práce na přípravě jednotlivých komponentů by přišla vniveč. Když se podaří celý řetěz spájet a můžete s ním poprvé zachrastit, je to opravdu krásný pocit. Tím ale výroba nekončí. Hotový řetěz je třeba dostat do požadované finální podoby a to zahrnuje ještě několik kroků chemického čištění, patinování, leštění a osazování kameny.

Čím se nové řetězy liší od těch původních?

Když pomineme nějaké základní parametry, jako jsou rozměry a počty jednotlivých článků, tak asi v podstatě úplně ve všem. Od výtvarného návrhu, přes použité materiály a zpracování, až po finální povrchovou úpravu. V rámci přípravy výtvarného návrhu jsme se snažili o několik poměrně zásadních změn. Vedle už zmíněného sjednocení podoby všech řetězů, to byla zejména snaha o jisté vizuální odlehčení a hlavně pak také o modernější čistý design technického charakteru, který by lépe korespondoval s naší univerzitou a jejím novým vizuálním stylem. Proto i ten odkaz na Gajdova Prométhea.

Jaké bylo hodnocení vedení univerzity, jsou s návrhem spokojeni?

Tak to je asi otázka spíše přímo na vedení univerzity. V průběhu navrhování a prototypování, ale i v průběhu samotné realizace se samozřejmě řešila celá řada problémů, nutných drobných úprav a změn, ale vždy jsme je řešili právě s vedením a vždy jsme došli ke shodě. Na výslednou podobu řetězů mám pak pozitivní ohlasy, a tedy za celý tým doufám, že se nové řetězy líbí.

Čím jsou řetězy ozdobeny?

Jak už jsem říkal, v rámci návrhů jsme počítali se zdobením v podobě osazení řetězů šperkovými kameny v univerzitních respektive fakultních barvách. Zprvu jednoduchá myšlenka se časem ukázala být poněkud náročnější. Nejprve jsme hledali vhodné kameny, spolupracovali s brusíči a připravili nějaké prototypy, nicméně postupem času jsme dospěli k rozhodnutí, že tuto část práce budeme muset přenechat odborníkům v oboru a obrátili jsme se tak na tradičního českého výrobce šperkových skleněných kamenů z Jablonce nad Nisou – firmu Preciosa. Jsem za toto rozhodnutí moc rád, protože spolupráce s nimi byla úžasná, vnesla do toho nový pohled a hlavně máme řetězy zdobené skutečně tradičním českým výrobkem od světoznámé firmy.

Vyráběli jste i proděkanské a prorektorské řetězy?

Ano, prorektorské, respektive proděkanské řetězy jsou nedílnou součástí celé sady, takže se při kompletní výměně stávajících řetězů za nové samozřejmě myslelo i na ně. V rámci jednotnosti mají stejný design, avšak oproti rektorskému a děkanským řetězům nejsou zdobené žádnými kameny.

<https://www.vsb.cz/magazin/cs/detail-novinky?reportId=45582>